

I. STATUTA PERPETUA CONVENTUS GENERALIS REGNI^a

A. [Tekst z 1507 r.]

B. [Tekst z 1524 r.]

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum rebus tempora vetustatem afferant, quae numero annorum admirabiliores et sanctiores habentur, eas ne ulla unquam obscurare possit oblivio, et praesertim, quae a regibus et principibus ad communem subditorum utilitatem fiunt, par, aequum est, ut litterarum monumentis sempiternae memoriae mandentur, quarum adminiculo ab interitu vendicentur et immortales fiant.

1. Proinde nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lythuaniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Cuiaviae, Russiae, Prussiae ac Culmensis et Elbingensis Pomeraniaeque dominus et haeres etc. notum facimus universis praesentibus et futuris, a quorum cognitione praesentium litterarum series non erit aliena, quod licet paucis ante diebus, cum omnium praelatorum et procerum regni, immo verius totius senatus, nobilitatis et populi consensu diadema capiti nostro imponeretur, iureiurando de more sanxerimus omnia iura, omnia privilegia, omnes denique libertates et immunitates regni, sive omnibus in genere, sive singulis in specie, per reges, principes et duces, qui nos praecesserunt, ac regno tanquam monarchae sive tetrarchae praefuerunt, ex quacunque iusta et legitima causa data et donata, ^bsive donatas et datas^b, rata et firma esse debere; pro maiori tamen eiusce rei firmitudine^c ac robore, ut in futurum testimonium extet nos non solum boni principis officio functos, sed debito nostro non minus liberaliter quam libenter satisfecisse, postquam voti compotes eorum communi consensu singularique erga nos pietate facti sumus, quod bonum, felix et faustum sit nobis et regno nostro, ut demum hunc ipsorum consensum ad ultimum finem vitae nobis praeferre^d liceat, votis et precibus eorundem praelatorum, baronum et procerum, immo verius totius senatus et nobilitatis, cuius^e nuntii cum plena

^a *W MK₁ (t. 23, s. 113-118) akt ten nosi tytuł: Primum statutorum perpetuo scriptorum, privilegium Serenissimi domini Sigismundi regis, toti regno datum. W VL, I, s. 357: Privilegium Sigismundi Primi, quo iura omnium confirmat; s. 358: Praefatio Sigismundi I ad omnes illius constitutiones, ut in eius statuto reperitus; s. 359: In conventionione generali Cracoviensi et felici nostra coronatione anno Domini 1507.*

^{b-b} sive datas et donatas *MK₁*.

^c firmitate *MK₁*.

^d perferre *MK₁*.

^e cum *MK₁*.

facultate ex singulis regni terris ad consultandum nobiscum de futuro statu regni huc convenerant, annuentes, cum bona et matura deliberatione omnia iura, omnia privilegia, omnia statuta et decreta, omnes denique donationes, libertates, immunitates et quascunque venditionum et donationum litteras et syngraphas, sub quocunque tenore verborum factas, omnium terrarum regni nostri in genere, omniumque praedictarum terrarum in specie, omnis generis, omnis gradus, utriusque sexus hominum et incolarum, a regibus et reginis, haeredibus et ducibus terrarum regni Poloniae, et praesertim Kazimiro Magno, Lodovico alias Loyssch, Wladislao avo, Wladislao patruo, Kazimiro patre, Ioanne Alberto et Alexandro germanis, regibus Poloniae, praedecessoribus nostris, iuste et legitime data et donata, datasque et donatas, quorum et quarum tenores tanti esse volumus, ac si in praesentibus litteris expresse describerentur, in omnibus ipsorum et ipsarum punctis, articulis, sententiis, clausulis et consuetudinibus roboranda, confirmanda et ratificanda, roborandasque, confirmandas et ratificandas duximus et decrevimus ac roboramus, confirmamus, ratificamus et praesentibus litteris approbamus, illa et illas perpetuas, indubitatas, inviolabiles, firmas et validas in sempiternum futuras.

2. Praeterea in hoc felicitis coronationis nostrae conventu specialiter revolventes certa felicitis memoriae Ioannis Alberti et Alexandri regum, fratrum et praedecessorum nostrorum statuta, nonnihil in illis communi praelatorum, baronum et nuntiorum terrestrium consensu moderati sumus, quaedam addidimus, et aliqua, quae in usu non erant, innovavimus et praesenti decreto innovamus et ratificamus, perpetuo duratura.

3. [2] Imprimis statutum Ioannis Alberti, quod hactenus non fuit in executione^f positum, de inscriptionibus in librum castrensem inductis, ut infra^g unius anni decursum ad librum terrestrem transferantur, alioquin nullius roboris esse censeantur, approbamus et in futurum ab omnibus observandum decernimus, volentes, ut si quae deinceps inscriptiones seu resignationes coram capitaneo factae fuerint, nisi infra unum annum in librum terrestrem transferantur, sint nullius roboris et momenti.

4. [3] Item in statuto Alexandri regis, quod est de cancellario et vicecancellario regni, de praelaturis et dignitatibus vacantibus providendo, volumus et decernimus, ut habeatur per nos et successores nostros debita ratio laborum et servitutis eorum; in nostro tamen arbitrio et successorum nostrorum reponimus, ut pro meritis et virtute uniuscuiusque liberum^h sit nobis,

1. Revolventes certa felicitis memoriae Ioannis Alberti et Alexandri regum, fratrum et praedecessorum nostrorum statuta, nonnihil in illis communi praelatorum, baronum et nuntiorum terrestrium consensu moderati sumus, quaedam addidimus, et aliqua, quae in usu non erant, innovavimus et praesenti decreto innovamus et ratificamus, perpetuo duratura.

^f executionem *MK*₁.

^g intra *VL*.

^h liberum *MK*₁.

offerente se opportunitate, prout videbitur reipublicae expedire, unumquemque ad statum et conditionem altiorum promovere. Quam moderationem etiam ad statutum de secretario primo seu maiore referimusⁱ.

5. [4] Deinde statutum de libertate nobilitatis a solvendis theloneis^j per omnia approbamus et insuper poenam dupli adiicimus in secus facientes, ut scilicet quantum aliquis theloneator a nobilitate vel spiritualibus personis, a theloneo absolutis, pro theloneo extorserit, eius duplum solvat. Quam poenam iudex spiritualis loci illius de theloneatore spirituali per censuras ecclesiasticas, saecularis vero, loci capitaneus, de saecularibus theloneatoribus, absque processu iuris, cognita rei veritate exigat. Quod si ipsemet capitaneus theloneum exigeret, si bona capitaneatus in obligatione tenuerit, centum marcas de summa in illis bonis inscripta^k amittat; si vero sine obligatione bonorum capitaneatum habuerit, privatione officii puniatur, et nihilominus utroque modo capitaneatum gerens iniuriam passo duplum eius, quod recepit, restituat.

6. [5] In statutis Radomiensibus statutum de his^l, qui suspecti fuerint in crimine, qui videlicet ter in registris^m malefactorum reperti fuerint, ut infames esse censeantur, non in perpetuum, sed ad duos annos robur suum habiturum decernimus.

7. [6] Tum in illa quoque constitutione de tempore servorum, sub indicta belli expeditione aut alia necessitate iusta et legitima a dominis recedere volentium, quae sex septimanas praefinit petendae licentiae discessus a dominis ante dictam expeditionem bellicam, ad decem septimanas extendimus.

8. [7] Praeterea statutum de citationibus capitaneorum ad querelam volumus intelligi de dominabus dotalitionis, ut proⁿ ipsarum et aliarum personarum de pacificis possessionibus expulsionem violenta liceat capitaneis citationem dare; reliquum eiusdem capituli approbamus.

9. Ceterum insistentes vestigiis et exemplis praedecessorum nostrorum, consulentium variis temporum necessitatibus et mutationibus per diversas sanctiones suas, ut vitia comprimantur, boni mores adaugeantur, et quod iustum est ac rectum, in toto regno exerceatur, decrevimus de praelatorum, baronum ac totius consilii et nobilitatis nostrae consensu nonnulla statuta nostra perpetuis temporibus ad communem omnium utilitatem et necessitatem duratura. Quorum series sequitur:

10. Quoniam ea, quae ab omnibus publicae utilitatis causa conferuntur, aequum est, ut expeditis pro tempore necessitatibus, quae superfuerint, ad futuras conserventur, statuimus, ut quicquid contigerit in thesaurum de publicis pecuniis inferri, sit illud quidem in potestate et arbitrio nostro et successorum nostrorum dispensandi, prout utilitas et necessitas regni exposcet, adhibito consilio dominorum consiliariorum, qui tunc nobiscum vel cum eisdem successoribus nostris fuerint, et terrae illius dominorum, in qua providendi publicae commoditati opportunitas evenerit.

8. Ceterum insistentes vestigiis et exemplis praedecessorum nostrorum, consulentium variis temporum necessitatibus et mutationibus per diversas sanctiones suas, ut vitia comprimantur, boni mores adaugeantur, et quod iustum ac rectum, in toto regno exerceatur, decrevimus de praelatorum, baronum ac totius consilii et nobilitatis nostrae consensu nonnulla statuta nostra perpetuis temporibus ad communem omnium utilitatem et necessitatem duratura. Quorum series sequitur:

9. **De publicis pecuniis dispensandis et conservandis.** Quoniam ea, quae ab omnibus publicae utilitatis causa conferuntur, aequum est, ut expeditis pro tempore necessitatibus, quae superfuerint, ad futuras diligenter conserventur, statuimus, ut quicquid contigerit in thesaurum de publicis pecuniis inferri, sit illud quidem in potestate et arbitrio nostro et successorum nostrorum dispensandi, prout utilitas et necessitas regni exposcet, adhibito consilio dominorum consiliariorum, qui tunc nobiscum vel cum eisdem successoribus nostris fuerint, et terrae illius dominorum, in qua providendi

ⁱ inferimus *VL*.

^j theloneis *MK*.

^k inscriptas *VL*.

^l iis *VL*.

^m registris *MK*.

ⁿ per *MK*.

Quod autem expeditis publicis necessitatibus supererit, decernimus, ut servetur fideliter in thesauro. Ex quo si quis aliquid sustulerit rapueritve aut quovis modo in usus proprios converterit, praesertim sub interregno, fraudis et peculatus reus iudicetur.

11. Item ad tollenda dubia et controversias superfluas amovendas, quae oriri possunt ex^o diversitate inscriptionum bonorum nostrorum, statuimus, ut cum aliqua bona nostra redimere voluerimus, revideri debeant litterae inscriptionum, et quae licite, iuste et legitime inscripta sunt, aut contra, cognoscatur^p et decernatur per nos et consiliarios nostros. Quod si quis huiusmodi cognitione et decreto gravatum se senserit, liberum sit ei cognitionem gravaminis per appellationem deferre ad conventum generalem.

12. Item ut officiales et dignitarii diligentius intendant executioni iudiciorum et administrationum eis incumbentium, innitendo prioribus constitutionibus decernimus, ut quotiens capitanei in exequendis his, quae ad ipsorum officium pertinent, negligentes reperti fuerint, si in obligatione bona capitaneatum suorum teneant, puniantur poena centum marcarum, de eorum summa eis defalcandarum; si autem in liberis bonis capitanei extiterint, privatione officii capitaneatus volumus esse puniendos.

13. Item petitionibus baronum et nobilium regni nostri annuentes, perpetuo decernimus statuto, ut in futurum in cancellariatus et vicecancellariatus officiis, cum aliquod eorum vacare contigerit, nos et successores nostri ad unum ex illis spiritualem personam, et ad aliud saecularem praeficere debeamus.

14. Item ne consules civitatum et reliqui cives negligentes et inoboedientes sint in exequendis constitutionibus super pretiis rerum venalium factis vel fiendis^s, statuimus, ut

publicae commoditati opportunitas evenierit. Quod autem expeditis publicis necessitatibus supererit, decrevimus, ut servetur fideliter in thesauro. Ex quo si quis aliquid sustulerit rapueritve aut quovis modo in usus proprios converterit, praesertim sub interregno, fraudis et peculatus reus iudicetur.

10. Qualiter litterae inscriptionum revidendae sint in redemptione bonorum regionum. Ad tollenda dubia et controversias superfluas amovendas, quae oriri possunt ex diversitate inscriptionum bonorum nostrorum, statuimus, ut cum eadem bona redimere voluerimus, revideri debeant^a litterae inscriptionum, et quae licite, iuste et legitime inscripta sunt, aut contra, cognoscatur et decernatur per nos et consiliarios nostros. Quod si quis huiusmodi cognitione et decreto gravatum se senserit, liberum sit ei cognitionem gravaminis per appellationem deferre ad conventum generalem.

11. De poena capitaneorum negligentium exequi, quae ad eorum pertinent officium. Ut officiales et dignitarii diligentius intendant exequutioni iudiciorum et administrationum eis incumbentium, innitendo prioribus constitutionibus decrevimus, ut quotiens^r capitanei in exequendis his, quae ad ipsorum officium pertinent, negligentes reperti fuerint, si in obligatione bona capitaneatum suorum teneant, puniantur poena centum marcarum, de eorum summa eis defalcandarum; si autem in liberis bonis capitanei extiterint, privatione officii capitaneatus volumus esse puniendos.

12. Ut in cancellariatu et vicecancellariatu regni alter sit spiritualis et alter saecularis. Petitionibus baronum et nobilium regni nostri annuentes, perpetuo decrevimus statuto, ut in futurum in cancellariatus et vicecancellariatus officiis, cum aliquod eorum vacare contigerit, nos et successores nostri ad unum ex illis spiritualem personam, et ad aliud saecularem praeficere debeamus propter actiones, quae interdum tales eveniunt, quod spirituali personae earum executionem committi non convenit.

13. De poena civium negligentium exequi constitutiones super pretiis rerum venalium. Ne consules civitatum et reliqui cives negligentes et inoboedientes sint in exequen-

^o in *MK*.

^p cognoscantur *MK*.

^a debent *VL*.

^r quoties *VL*.

^s faciendis *MK*, *VL*.

iidem consules et cives palatinis, per quos pretia mercium et rerum reliquarum imposita fuerint vel imponerentur^t, assistentiam facere teneantur et executioni auxilium praestare, quotiens opus fuerit. Quod si sub quovis colore facere neglexerint, pro quolibet excessu poena centum marcarum pecuniarum puniantur, cuius tertiam partem palatino, reliquas duas pro nobis reservamus.

15. Item quia posset fraus contingere in textura pannorum, qui in regno vendi solent, non modo in diminuenda bonitate, sed etiam mensura longitudinis et latitudinis, statuimus, quod si quis vel strictiorem pannum vel breviorum, quam sit consuetum, vendere ausus fuerit, poena falsi puniatur; et nihilominus universum pannum illius generis amittat, cuius nobis duas, palatino vero tertiam cedere volumus.

16. Item ne graventur subditi nostri vicinia bonorum nostrorum per capitaneos, statuimus, ut cum fluvius aliquis nostra et eorundem subditorum bona determinat, quae ipsius ripis utrinque adiaceant, libere admittantur iidem ipsi subditi nostri, ripas huiusmodi fluvii habentes, ad usum eiusdem fluvii iuxta latitudinem bonorum suorum adiacentium.

17. Item saepe contingit circumveniri subditos nostros per inscriptiones bonorum in fraudem eorundem subditorum nostrorum et in impedimentum iustitiae contra delinquentes. Quapropter statuimus, ut cum actio et lis iudicialiter alicui intentata fuerit pro quovis delicto, si reus ille resignatione et inscriptione bonorum in iudicio tutari se voluerit, et si perpetua fuerit inscriptio, probabit eandem inscriptionem per iuramentum proprium cum sex testibus suae conditioni paribus, quod non in fraudem partis administrandaeque et exequendae iustitiae inscriptionem illam occasione delicti obiecti fecerit; si vero ad certum tempus eadem inscriptio facta fuerit, cum duobus testibus nullo dolo factam esse iurabit.

dis constitutionibus super pretiis rerum venalium factis vel fiendis^s, statuimus, ut iidem consules et cives palatinis, per quos pretia mercium et rerum reliquarum imposita fuerint vel imponerentur, assistentiam facere teneantur et executioni auxilium praestare, quotiens^u opus fuerit. Quod si sub quovis colore facere neglexerint, pro quolibet excessu poena centum marcarum pecuniarum puniantur, cuius tertiam partem palatino, reliquas^v duas pro nobis reservamus.

14. De poena pannos strictiores vel breviores, quam sit consuetum, vendentium.

Quia posset fraus contingere^w in textura pannorum, qui in regno vendi solent, non modo in diminuenda bonitate, sed etiam mensura longitudinis et latitudinis, statuimus, quod si quis vel strictiorem pannum vel breviorum, quam sit consuetum, vendere ausus fuerit, poena falsi puniatur; et nihilominus universum pannum illius generis ipso facto amittat, cuius tertiam partem palatino, nobis autem reliquas duas cedere volumus.

15. De usu fluviorum, bona regia et subditorum determinantium.

Ne graventur subditi nostri vicinia bonorum nostrorum per capitaneos, statuimus, ut cum fluvius aliquis nostra et eorundem subditorum bona determinat, quae ipsius fluminis ripis utrinque adiaceant, libere admittantur iidem ipsi subditi nostri ad usum eiusdem fluvii iuxta latitudinem bonorum suorum adiacentium.

16. De inscriptionibus bonorum in fraudem factis.

Saepe contingit circumveniri subditos nostros per inscriptiones bonorum in fraudem eorundem et in impedimentum iustitiae contra delinquentes. Quapropter statuimus, ut cum actio et lis iudicialiter alicui intentata fuerit pro quovis delicto, si reus ille resignatione et inscriptione bonorum in iudicio tutari se voluerit, et si perpetua fuerit inscriptio, probabit eandem inscriptionem per iuramentum cum sex testibus suae conditioni paribus, quod non in fraudem partis aut administrationem^x et executionem^y iustitiae, occasione delicti obiecti illam fecerit; si vero ad certum tempus eadem inscriptio facta fuerit, cum duobus testibus nullo dolo factam esse iurabit.

^s faciendis *MK₁*, *VL*.

^t imponerentur *M₁*.

^u quoties *VL*.

^v relinquantur *VL*.

^w contingere *VL*.

^x administrationis *VL*.

^y executionis *VL*.

18. Item quamvis in constitutionibus novis divae memoriae Serenissimi Iohannis Alberti. praedecessoris et germani nostri, provisum fuerit, qua poena afficiendi sint, qui cum insolentia et manu potenti ad iudicia veniunt, tamen quia non solum in iudiciis, sed etiam in conventionibus generalibus et particularibus ac conventibus, qui de nostro vel^z consiliariorum nostrorum mandato fiunt, variae contentiones, et ex his etiam seditiones, impediunt ac interrumpentes eorundem conventuum publicas consultationes, oriri consueverunt, statuimus et decernimus, quo maiori severitate huic incommodo amovendo consulatur, quod si quis in armis vel cum armis, insidias et seditionem ac violentiam praeseferentibus, ad praefatos conventus aut iudicia venerit, tanquam pacis communis violator poena capitis puniatur; quam si forte fuga evaderet, bona eius confiscentur. Et hoc statutum ad personas cuiuslibet status, conditionis et praecminentiae extendimus, praesertim vero in capitaneos, qui cum aliorum securitati providere debeant, si quid tale in oppositum et contra hoc statutum commiserint, merito eadem poena aut etiam severiori puniendos esse decernimus.

19. Item pro celeriori administratione iustitiae et expeditione querentium statuimus, quod duo sint iurisperiti auditores, unus spiritualis, alter saecularis, secuturi semper curiam nostram, per nos eligendi, qui iurati audiant querentes referantque fideliter officialibus cancellariae regni nostri; qui deinde de nostro et successorum nostrorum mandato expeditionem facient, secundum quod ius et iustitia suadebit ac ipsorum querentium necessitas iure communi salvo exposcet. Sedeant autem in curia nostra, audientes querelas peracta missa nostra ad horam prandii, et post prandium usque ad tempus coenae, ut liberius^{ac} consiliis et aliis actionibus nostris intendere valeamus, querelis et clamoribus querentium non existentes impediti. Causae tamen iudiciariae iudici iuxta statutum committantur.

20. Item licet privilegia, civitatibus et oppidis pro nundinis habendis dari consueta, liberam facultatem contineant mercandi, ven-

17. De poena eorum, qui manu armata ad iudicia et conventus generales et particulares veniunt. Quamvis in constitutionibus novis divae memoriae Serenissimi Ioannis Alberti, praedecessoris et germani nostri charissimi, provisum fuerit, qua poena afficiendi sint, qui cum insolentia et manu potenti ad iudicia veniunt, tamen quia non solum in iudiciis, sed etiam in conventionibus generalibus et particularibus ac conventibus, qui de nostro vel consiliariorum nostrorum mandato fiunt, variae contentiones, et ex his etiam seditiones, impediunt ac interrumpentes eorundem conventuum publicas consultationes, oriri consueverunt, statuimus et decrevimus^{aa}, quo maiori severitate huic incommodo amovendo consulatur, quod si quis in armis vel cum armis, insidias et seditionem ac violentiam praeseferentibus, ad praefatos conventus aut iudicia venerit, tanquam pacis communis violator poena capitis puniatur; quam si forte fuga evaderet, bona eius confiscentur. Et hoc statutum ad personas cuiuslibet status, conditionis et praecminentiae extendimus, praesertim vero in capitaneos, qui cum aliorum securitati providere debeant, si quid tale in oppositum et contra hoc statutum commiserint, merito eadem poena aut etiam severiori puniendos esse decernimus.

18. Ut in curia regia duo sint iurisperiti, qui querelas audiant. Pro celeriori administratione iustitiae et expeditione^{ab} querentium statuimus, quod duo sint iurisperiti, unus spiritualis, alter saecularis, sequuturi semper curiam nostram, per nos eligendi, qui iurati audiant querentes referantque fideliter officialibus cancellariae regni nostri; qui deinde de nostro et successorum nostrorum mandato expeditionem facient, secundum quod ius et iustitia suadebit ac ipsorum querentium necessitas exposcet. Sedeant autem audientes querelas peracta missa nostra ad horam prandii, et post prandium usque ad tempus coenae, ut liberius consiliis et aliis actionibus nostris intendere valeamus. Causae tamen iudiciariae iudici iuxta statutum committantur.

19. Ut libera sit venditio rerum omnium per talenta et ulnas in nundinis civitatum et oppidorum. Licet privilegia, civitatibus et

^z et *MK*.

^{aa} decernimus *VL*.

^{ab} *W VL dodano*: eam.

^{ac} liberis *MK*.

dendi et emendi, tamen quia delatum est ad nos per querelas subditorum, quod non obstante eadem libertate mercatores Posznanienses prohibere consueverunt, ne tempore nundinarum externi mercatores et qui non sunt cives Posznanienses, minutim ac per talenta et ulnas merces suas venderent, nos considerantes hoc fieri in praeiudicium privilegiorum regni, pro eisdem nundinis dari consuetorum, statuimus inhibentes, ne in futurum per eosdem cives Posznanienses aut quoscunque alios libertas eorundem privilegiorum impediatur, dantes facultatem negotiatoribus, ad fora et nundinas venientibus, negotia exercendi mercesque suas vendendi ad libras, talentum et ulnas, prout poterint et fori ius commune fuerit. Quod ut observetur inviolabiliter, ipsis palatinis providendum committimus.

21. Item licet universi dignitarii terrarum, et praesertim Mazoviae supplicaverint, ut liberi sint a solutione exactionis nostrae duorum grossorum, nos tamen libertatem ipsam dictae exactionis non solvendae palatinis dumtaxat et castellanis, loco palatinorum castellanatus obtinentibus, damus concedimusque. Volumus tamen, quod in singulis terris et capitaneatibus locorum capitanei census et proventus quoslibet tempore praedecessorum nostrorum, et praesertim in terris nostris Mazoviae ducum tempore per dignitarios percipi solitos, eisdem dignitariis terrestribus exsolvant.

22. Item cum novae et antiquae constitutiones decernant dignitarios et officiales terrarum illic possessionatos esse debere, ubi dignitates ipsas et officia obtinent, de iudicibus tamen et burgrabiiis capitaneorum non videtur hactenus quicquam constitutum, quapropter decernimus, quod iudices et burgrabii sint possessionati in illis terris, in quibus ab eorum capitaneis constituti officia exercent; ipsosque terrigenas et subditos nostros itinerumque ac itinerantium securitatem iuxta iuris formam a violentiis iniuriantium defendant, ad solutionem vero poenarum, quae ex iudicato debent, eosdem compellant.

^{ad} eorum *VL*.

^{ac} quidquam *VL*.

oppidis pro nundinis habendis dari consueta, liberam facultatem contineant mercandi, vendenti et emendi, tamen quia delatum est ad nos per querelas subditorum, quod non obstante eadem libertate mercatores Posznanienses prohibere consueverint, ne tempore nundinarum externi mercatores et qui non sunt cives Posznanienses, minutim ac per talenta et ulnas merces suas venderent, considerantes hoc fieri in praeiudicium privilegiorum regni, pro eisdem^{ad} nundinis dari consuetorum, statuimus inhibentes, ne in futurum per eosdem cives Posznanienses aut quoscunque alios libertas eorundem privilegiorum impediatur, dantes facultatem negotiatoribus, ad fora et nundinas venientibus, negotia exercendi mercesque suas vendendi ad libras, talentum et ulnas, et prout poterint. Quod ut observetur inviolabiliter, ipsis palatinis providendum committimus.

20. **Palatini et aliqui castellani liberi sint a solutione exactionis duorum grossorum.** Licet universi dignitarii terrarum, et praesertim in Mazovia supplicaverint, ut liberi sint a solutione exactionis nostrae duorum grossorum, nos tamen libertatem ipsam dictae exactionis non solvendae palatinis dumtaxat et castellanis, loco palatinorum castellanatus obtinentibus, damus concedimusque. Volumus tamen, quod in singulis terris et capitaneatibus locorum capitanei census et proventus quoslibet tempore praedecessorum nostrorum, et praesertim in terris nostris Mazoviae ducum tempore per dignitarios percipi solitos, eisdem dignitariis terrestribus exsolvant.

21. **Ut iudices et burgrabii capitaneorum sint possessionati in capitaneatu, in quo officia exercent.** Cum novae et antiquae constitutiones decernant dignitarios et officiales terrarum illic possessionatos esse debere, ubi dignitates ipsas et officia obtinent, de iudicibus tamen et burgrabiiis capitaneorum non videtur quicquam^{ac} hactenus constitutum, quapropter decernimus, quod iudices et burgrabii sint possessionati in illis terris, in quibus ab eorum capitaneis constituti officia exercent; ipsosque terrigenas et subditos nostros itinerumque ac itinerantium securitatem iuxta iuris formam a violentiis iniuriantium defendant, ad solutionem vero poenarum, quae ex iudicato debentur, eosdem compellant.

23. Item providere volentes indemnitati oppidorum et eorum subditorum, in quorum praeiudicium mercata in villis fieri consueverunt, statuimus et decernimus, ut capitanei locorum mercata in villis per publicas proclamationes exerceri prohibeant, et maxime, ne in villis et ceteris locis, quibus fora ex privilegio non sunt concessa, ulnis et talento fiat rerum venditio. Secus facientes per rerum venditioni^{af} expositarum receptionem puniantur, exceptis frumento, pecoribus pecudibusque. Ipsi etiam capitanei prohibitori sunt negotiatoribus, quod nonnisi viis consuetis et publicis stratis, thelonea et publica loca non declinando, vadant sub rerum, quas per obliquas vias vexerint, privatione.

24. Item ut aequalitas servetur in regno ponderis et mensurae, statuimus, quod pondus staterae, similiter ulna Cracoviensis cum Posnaniensi sint perpetuo aequalia. Pondus autem et ulnam Leopoliensem ac Lublinensem ex rationabili causa in suo statu remanere volumus.

25. Item providentes difficultatibus et gravaminibus subditorum nostrorum regni et magni ducatus Lythuaniae, quae occasione granicierum inter eadem dominia et Mazoviam, tum inter magnum ducatum et regnum saepe contingunt, volumus et decernimus, ut quotiens opus fuerit, per nos commissarii deputentur et mittantur, nostris expensis providendi, ad faciendas easdem granicies et iniurias componendas, occasione illarum hincinde exortas, quatenus^{ak} absque querentium onere iustitia eis ministretur.

26. Item ad supplicationem terrarum Russiae volumus et decernimus ut de omnibus fugitivis statutum regis Alberti observetur; et quod nobilitas illarum terrarum, sicut in aliis terris regni, a solutione theloneorum et foralium sit libera atque exempta, et in aliis eadem gaudeat libertate.

22. **Ne mercata fiant in villis, et de poena secus facientium.** Providere volentes indemnitati oppidorum et eorum subditorum, in quorum praeiudicium mercata in villis fieri consueverunt, statuimus et decernimus, ut capitanei locorum mercata in villis per publicas proclamationes exerceri prohibeant, et maxime, ne in villis et ceteris locis, quibus fora ex privilegio non sunt concessa, ulnis et talento fiat rerum^{ag} venditio. Secus facientes per rerum venditioni^{ah} expositarum^{ah} receptionem puniant^{ai}, exceptis frumento, pecoribus pecudibusque. Ipsi etiam capitanei prohibitori sunt negotiatoribus, quod nonnisi viis consuetis et publicis stratis, thelonea et publica loca non declinando, vadant sub rerum, quas per obliquas vias vexerint, privatione.

23. **De pondere et mensura Cracoviensi, Posnaniensi, Leopoliensi, Lublinensi.** Ut aequalitas servetur in regno ponderis et mensurae, statuimus, quod pondus staterae et similiter ulna Cracoviensis cum Posnaniensi sint perpetuo aequalia. Pondus autem et ulnam Leopoliensem ac Lublinensem ex rationabili causa in suo statu remanere volumus.

24. **De commissariis ad granicies, quae contingunt inter regnum, magnum ducatum Lithuaniae et Masoviam, deputandis.**

Providentes difficultatibus et gravaminibus subditorum nostrorum regni et magni ducatus Lithuaniae, quae occasione granicierum inter eadem dominia et Mazoviam, tum inter magnum ducatum et regnum saepe contingunt, volumus et decernimus, ut quotiens^{aj} opus fuerit, per nos commissarii deputentur et mittantur, nostris expensis providendi, ad faciendas easdem granicies et iniurias componendas, occasione illarum hincinde exortas, quatenus absque querentium onere iustitia eis ministretur.

25. **Confirmatur statutum Alberti regis de fugitivis in Russia, et de exemptione nobilitatis eiusdem terrae a solutione theloneorum et foralium.** Ad supplicationem terrarum Russiae volumus et decernimus, ut de omnibus fugitivis statutum regis Alberti^{al} observetur; et quod nobilitas illarum terrarum, sicut in aliis terris regni, a solutione theloneorum et foralium sit libera atque exempta, et in aliis eadem gaudeat libertate.

^{af} venditionem *MK*₁.

^{ag} *Brak w VL*.

^{ah} expositatum *VL*.

^{ai} puniantur *VL*.

^{aj} quoties *MK*₁.

^{ak} quatinus *VL*.

^{al} *Brak w VL*.

27. Adiicentes iuramenti circa coronationem per nos praestiti et facti auctoritate omnia supradicta in omnibus consuetudinibus, descriptionibus, punctis, articulis, conditionibus, clausulis et sententiis firmiter et inviolabiliter tenere et servare, tenerique, haberi et servari facere temporibus per saecula duraturis. Quod si aliquid contra libertates, privilegia, iura et immunitates praedictas regni facerimus, derogando vel abrogando in toto vel in parte alicui praemissorum, id totum irritum et inane ac nullius roboris nulliusque momenti esse volumus et decernimus.

In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum Cracoviae in conventionem generali felicis coronationis nostrae, feria tertia proxima post dominicam Reminiscere [2 III] anno Domini millesimo quingentesimo septimo, regni nostri anno primo, praesentibus ibidem reverendissimo et reverendis^{am} in Christo patribus dominis Andrea Gneznensi et primate regni nostri, Bernhardino Leopoliensi archiepiscopis, Iohanne Cracoviensis^{an}, Vincentio Vladislaviensis^{ao}, Iohanne Poznaniensis^{ap}, Erasmo Plotzensis^{aq}, Mathia Premisliensis^{ar} et regni Poloniae vicecancellario, ac Nicolao Chelmensis^{as} ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Spithkone de Jarosław castellano Cracoviensi, Iohanne de Schamotuli Poznaniensi, Iohanne de Tarnow Cracoviensi, Nicolao de Camyenyecz Sandomiriensi ac Cracoviensi et exercituum regni nostri capitaneo generali, Nicolao Gardzyna de Ludbrantz Kalissiensi et capitaneo Lanciensi, Ambrosio Pampovsky Siradiensi et capitaneo Marienburgensi, Iaroslao de Lasko Lanciensi, Nicolao de Cosczyeletz Brzestensi, Nicolao de Crethkow Iuniwladislaviensi, Iohanne de Tarnow Russiae, Prandotha de Trczana^{at} Ravensi et Stanislae Kmytha de Wyssnytz Belzensi palatinis, Iacobo de Schydlowyetz Sandomiriensi et regni nostri thesaurario, Iohanne Jarand de Brudzow Kalissiensi, Iacobo de Syecluka Voynitziensi, Petro de Pyesskovascala Visliczensi et Radomiensi ac Sochatzoviensi capitaneo, Otto^{au} de Chodetz Leopoliensi, Iohanne Slupetzki Sandetzensi, Iohanne Jordan de Zakliczyn Byetzensi et capi-

^{am} reverendissimis *MK_I*.

^{an} Cracoviensi *MK_I*.

^{ao} Vladislaviensi *MK_I*.

^{ap} Posnaniensi *MK_I*.

^{aq} Plocensi *MK_I*.

^{ar} Premisliensi *MK_I*.

^{as} Chelmensi *MK_I*.

^{at} Trczyana *MK_I*.

^{au} Otha *MK_I*.

taneo Szczepusiensi, Stanislao de Młodzyeyovitze Radomiensi, Martino Skotnyczky de Boguria Zavichostensi, Iohanne Bochoznytzki de Olossnytza Malogostensi et Petro de Nyemyglow Rawensi castellanis, Stanislao de Chodetz marsalco ac Leopoliensi et Camenezensi capitaneo, Iohanne de Lasko cancellario regni nostri, Iohanne Zaramba de Calynowa capitaneo Maioris Poloniae generali, Stanislao Jaroctzki marsalco curiae nostrae et Alberto Górski scholastico Vladislaviensi, secretario nostro et aliis quamplurimis^{av} consiliariis et curiensibus nostris, testibus circa praemissa, sincere et fidelibus dilectis.

Datum per manus eiusdem venerabilis Iohannis de Lasko praepositi Posznaniensis et regni nostri Poloniae cancellarii, sincere nobis dilecti^{aw}.

^{av} pluribus MK₁.

^{aw} W drukach urzędowych z 1507 r. (por. wstęp do niniejszych konstytucji, tekst i przypis 4) znajduje się na końcu własnoręczny podpis Jana Łaskiego: + Iohannes ipse cancellarius subscripsit.